

ДО ПИТАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ СЛОБІДСЬКИХ КОЗАКІВ

Савченко Л.П.

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків*

Історію слобідського козацтва не можна назвати білою плямою вітчизняної історіографії. Декілька поколінь істориків достатньо успішно розробляли цю тематику, створивши підґрунтя для аналізу національної та регіональної ідентичності даної верстви населення.

Сучасними дослідниками цієї проблеми, зокрема Володимиром Маслійчуком та Володимиром Кравченком, неодноразово зазначалося, що серед представників трьох осередків української козацької автономії, залежних від Московського царства (пізніше Російської імперії), слобідські козаки, були назагал більш лояльними до російської влади ніж козаки Гетьманщини та Запоріжжя. Прикладом тому, зокрема, може слугувати опір, який слобожани вчинили шведам під час Північної війни. Тоді Іван Мазепа після союзу з Карлом XII не здобув їх підтримки. У XVII столітті на цю лояльність деякою мірою працювала і та обставина, що переселення українців на землі майбутньої Слобожанщини спричинялось не лише польсько-українським конфліктом, а іноді й внутрішньо козацькими суперечками. Представники антигетьманської опозиції у разі небезпеки переслідувань нерідко саме тут знаходили собі прихисток.

Разом з тим, ця лояльність не була безмежною. На Слобожанщині стосунки між козацьким і воєводським управліннями були постійно конфліктними. Траплялись і антиурядові заворушення, такі як повстання Івана Сірка у 1668 році. Хоча у тій ситуації більшість сотенних містечок Харківського полку підтримали свого полковника Сірка, жителі Харкова до виступу не приєднались, та обрали замість нього полковником Федора Ріпку. Між тим, і в самому Харкові після тих подій залишались симпатичні Сірка, які пізніше вбили Ріпку.

Тривалий час, перебуваючи у підданстві царя, слобідські козаки вважались іноземцями, а їх полки в існуючому правому полі рахувались чужоземними. Самі козаки цінували та плекали свій статус «іноземності», бо він слугував підставою для пільг, якими російські служилі люди не наділялись. Діяла заборона приймати у слобідські козаки росіян. Козацькі привілеї формували систему їх самоврядування, особливий тип господарювання та специфічний образ життя. Ці пільги та привілеї слугували важливим мотиваційним чинником для певної лояльності слобідських козаків російській владі і водночас були виразником їх самобутньої козацько-української ідентичності.